

**ПАМ'ЯТІ
ЄВГЕНА ПЕТРОВИЧА СТЕКЛЕНЬОВА
(07.11.1930–24.05.2019)**

24 травня 2019 року не стало Євгена Петровича Стекленьова – видатного вченого в галузі віддаленої гібридизації тварин, знаного не лише в Україні, але й за кордоном.

Він народився 7 листопада 1930 року у м. Полтаві. Після закінчення школи у 1948 році вступив до Полтавського сільськогосподарського інституту на зоотехнічний факультет. По закінченню повного курсу названого інституту за спеціальністю "зоотехнія" у 1953 році отримав кваліфікацію "вчений зоотехнік". Ще з студентських років Євген Петрович виявив неабиякий інтерес до вивчення проблем розмноження тварин, зокрема, трансплантації ембріонів овець. Спілкування з академіком А.В. Квасницьким та доцентом М.М. Ман-

ковською, які були його вчителями, вплинуло на вибір місця роботи у Всесоюзному науково-дослідному інституті гібридизації та акліматизації тварин "Асканія-Нова" імені М.Ф. Іванова. Євген Петрович розпочав трудову діяльність у грудні 1953 року лаборантом ветбаклабораторії інституту, а вже у січні 1954 року був зачислений до аспірантури. Досвід, набутий під час навчання протягом 1953–1956 років в аспірантурі, цілеспрямованість, наполегливість та невтомність забезпечили успішний захист кандидатської дисертації "Некоторые вопросы физиологии размножения асканийских тонкорунных овец", і 26 жовтня 1960 р. рішенням Ради Української академії сільськогосподарських наук (м. Москва) йому була присуджена вчена ступінь кандидата біологічних наук. Після закінчення аспірантури у січні 1957 року його було прийнято на посаду в.о. старшого наукового співробітника, а через 8 місяців вже старшим науковим співробітником відділу зоопарку. 27 жовтня 1965 року рішенням Вищої Атестаційної Комісії (м. Москва) Є.П. Стекленьов був затверджений у вченому званні старшого наукового співробітника за спеціальністю "фізіологія тварин". У 1972 р. успішно захистив докторську дисертацію "Морфологическая характеристика гамет и физиологические особенности размножения животных в связи с их гибридизацией". Високоєфективна дослідницька робота та організаторські здібності Євгена Петровича стали вирішальними для обрання його у травні 1975 року в.о. завідувача відділом акліматизації та гібридизації диких тварин. У березні 1978 року він обійняв посаду завідувача даного відділу, пропрацювавши на ній до листопада 1979 року; в подальшому обіймав посади старшого наукового співробітника (листопад 1979 року – квітень 1990 року), завідувача лабораторії фізіології розмноження диких тварин (квітень 1990 року – жовтень 1994 року) та в.о. провідного наукового співробітника відділу акліматизації та гібридизації тварин (жовтень 1994 – червень 1995 року) Українського науково-дослідного інституту тваринництва степових районів імені М.Ф. Іванова "Асканія-Нова". У червні 1995 року Євген Петрович переходить працювати до Біосферного заповідника "Асканія-Нова" на посаду провідного наукового співробітника відділу акліматизації та гібридизації тварин, а з 2002 до 2011 року працює головним науковим співробітником лабораторії збереження різноманіття диких тварин. Після виходу на пенсію Євген Петрович продовжував спостереження за тваринами зоологічного парку "Асканія-Нова", опрацьовував результати досліджень та здійснював керівництво здобувачем наукового ступеня кандидата біологічних наук, надавав наукові консультації.

Наукову діяльність Євген Петрович поєднував із науково-педагогічною, читаючи лекції студентам вищих навчальних закладів. На підставі подання Вченої ради Інституту агроєкології та біотехнології УААН Рішенням Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України 20 липня 2001 року йому було присуджено вчене звання професора із спеціальності 03.00.15 – "генетика".

Понад 50 років наукової діяльності Євген Петрович присвятив виконанню наукових досліджень з фізіології відтворення, віддаленої гібридизації, генетики та селекції, морфології тварин. Він значно розвинув наукові дослідження в галузі віддаленої гібридизації тварин. В результаті багатолітніх експериментів зі схрещування диких та свійських тварин було з'ясовано анатомо-фізіологічні особливості розвитку, відтворювальної здатності віддалених гібридів, проаналізовано етапи становлення гаметогенезу тварин родин Bovidae, Caprinae, Cervidae, Equidae, Camelidae, Suidae, Leporidae, Carnivora, Phasianidae, Anatidae. Результати копитких довголітніх експериментів були узагальнені у двох монографіях: "Отдаленная гибридизация животных" у 2001 році та "Морфогенетическая характеристика гамет млекопитающих в связи с их гибридизацией" у 2005 році. Завдяки науковому пошуку були створені нові форми гібридів бантенгової та бізонячої комбінацій зі свійською коровою, передані для впровадження у виробництво в Інститут тваринництва степових районів "Асканія-Нова" у 2004 р. Також гібриди бантенгової комбінації зі свійською коровою були завезені для подальших випробувань в Зону ЧАЕС.

За безпосередньої участі Є.П. Стекленьова досягнуті успіхи як у збереженні генофонду, так і розведенні окремих рідкісних диких та цінних видів тварин у зоопарку "Асканія-Нова", здійснено широке впровадження наукових розробок. Результати досліджень відтворювальної здатності ему, нанду і страуса африканського увійшли в підготовлену у співавторстві з М.В Бевольською і видану у 2017 році монографію "Размножение бескилевых птиц: Птенцы. Их рост. Выживаемость. Выращивание" та 346 наукових праць, представлених на численних міжнародних симпозіумах та конференціях.

Стекленьовим Є.П. створена наукова школа та підготовлено 8 кандидатів сільськогосподарських (Шинкаренко І.С.) і біологічних наук (Зубко В.М., Єлістратова Т.М., Ясинецька Н.І., Лобанова А.Д., Смаголь В.М., Смаголь В.О., Самчук В.А.).

Євген Петрович брав активну участь у науково-організаційній діяльності заповідника як член Вченої ради, методичної комісії та редколегії наукового журналу "Вісті Біосферного заповідника "Асканія-Нова".

За значні досягнення в науковій діяльності Є.П. Стекленьова нагороджено Грамотою Міністерства сільського господарства УРСР (1965, 1967 р.); Грамотою Республіканського комітету профспілки робітників і службовців сільського господарства і заготівель (1967 р.); Грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1969 р.); ювілейною пам'ятною медаллю, випущеною з нагоди 100-річчя від дня народження Миколи Івановича Вавилова (1987 р.); ювілейною медаллю Президії Верховної Ради СРСР (1970 р.); Почесними грамотами УААН (1998, 2000 р.); Почесною Грамотою Міністерства охорони навколишнього природного середовища (2006 р.); Почесною відзнакою НААН (2010 р.).

Стекленьов Є.П. залишиться у нашій пам'яті як наполегливий, невтомний, працелюбний та вірний обраній справі науковець. Його наукову компетентність доповнювали такі риси, як відповідальність та коректність, вимогливість насамперед до себе.

Н.І. Ясинецька

<https://doi.org/10.53904/1682-2374/2019-21/78>